

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію доктора філософії за спеціальністю 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії Коптєва Олександра Сергійовича «Технології міжнародних відносин України» рецензента доктора політичних наук, професора, в.о. декана факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Кривошеїна Віталія Володимировича

Інформація про відповідність дисертації вимогам, передбаченим пунктом 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії від 12 січня 2022 р. № 44», Коптєва Олександра Сергійовича «Технології міжнародних відносин України» подана у вигляді спеціально підготовленої кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису. Дисертація виконана здобувачем особисто.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів. Наукові положення та нові науково обґрунтовані теоретичні результати проведених здобувачем досліджень, що мають істотне значення для науки міжнародних відносин, полягають у тому, що О. Коптєвим уперше було системно розглянуто понятійно-категоріальний комплекс технологій міжнародних відносин України з наголосом на їх взаємодію в кризових умовах; охарактеризовано синергію впливу легітимаційних та іміджевих технологій у сучасних міжнародних відносинах України, яка залежить від ступеня персоніфікованої конгруентності іміджу та образу головних акторів зовнішньої політики України; сформульовано системно-структурний підхід до аналізу технологій міжнародних відносин України, що базується на структурному алгоритмі суб'єкт-об'єктній взаємодії у динаміці.

У дисертації було уточнено соціально-психологічні особливості технологій впливу на міжнародні відносини, які можуть формувати спільний ментальний простір у певному регіоні, проте можуть призвести до

формування соціально-психологічної інфраструктури конфлікту; специфіку суб'єктів технологій міжнародних відносин України та їх діяльність, спрямовану на покращення іміджу держави, включаючи впровадження інноваційних проєктів та діяльність лідерів думок; схему впливу технологій міжнародних відносин на індивідів і групи зовнішнього середовища, яка передбачає активізацію соціальних об'єктів, зміну політичної спрямованості внутрішнього середовища в результаті суб'єкт-об'єктних взаємодій.

Також у дисертації О. Коптева набуло подальшого розвитку дослідження перспектив розвитку публічної дипломатії України та необхідності підготовки високопрофесійних кадрів у галузі технологій публічної дипломатії; визначення значення інтернет-платформ для кризового управління та їх роль у реалізації різних видів дипломатії в умовах стабільності, дестабілізації, кризи та миротворчості; дослідження ефективних комунікативних технологій (зокрема, кризового PR та GR менеджменту), з наголосом на важливість їхньої ролі у створенні довіри та пом'якшення регуляторного тиску на суб'єктів господарювання.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації відповідають вимогам до подібного виду досліджень і базуються на узагальненні широкого охоплення наукової літератури та достатнього обсягу аналітичних даних, отриманих в ході виконання науково-дослідних робіт. Достовірність результатів дисертаційної роботи підтверджена їх апробаціями у доповідях на 2 наукових конференціях. Обґрунтованість отриманих результатів забезпечується завдяки комплексному використанню в дисертаційній роботі методів наукових досліджень (зокрема, порівняння, моделювання та прогнозування, системно-структурного і синергетичного підходів), за допомогою яких вдалося досягнути поставлену мету та реалізувати сформульовані завдання. Високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій,

сформульованих у дисертації О. Коптева, забезпечені структурно-логічною схемою дослідження відповідно до поставленої мети. Також слід відзначити відповідність предметної спрямованості дисертаційного дослідження паспорту наукової спеціальності 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що положення дисертації О. Коптева можуть сприяти подальшому розвитку теорії міжнародних відносин, зокрема її значущості для практики реалізації мети зовнішньої політики України, дати можливість чіткіше визначити особливості та дієвість провідних технологій міжнародних відносин, які активно використовуються Україною, бути застосовані у практичній діяльності МЗС України, державних установ та відомств, пов'язаних із формуванням та втіленням в життя зовнішньої політики України, а також в освітньому процесі, зокрема, при викладанні таких навчальних дисциплін: «Зовнішня політика України», «Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах», «Теорія міжнародних відносин», «Сучасні міжнародні відносини», «Міжнародні політичні комунікації», «Політологія міжнародних відносин», «Теорія прийняття політичних рішень» і «Система міжнародної безпеки».

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях. Основні результати та висновки дисертаційного дослідження відображено у 5 наукових працях, зокрема 3 – у наукових фахових виданнях України, 2 – у матеріалах доповідей на всеукраїнських та міжнародних наукових конференціях. Дотримано вимоги Міністерства освіти і науки України щодо кількості, обсягу та змісту друкованих праць, а саме публікацій основного змісту дисертації. Ретельний аналіз представленого рукопису дисертації та наукових публікацій дає підстави констатувати ідентичність публікацій та основних положень дисертації О. Коптева. Це надає авторові дисертаційної роботи право публічного захисту дисертації на здобуття

ступеня доктора філософії.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Дисертація складається з анотації державною та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг рукопису дисертації становить 184 сторінки. Список використаних джерел містить 180 позицій, з яких 52 – іноземною мовою. Структура дисертації має логічну побудову і сприяє розкриттю теми дослідження та реалізації поставленої мети та сформульованих завдань. Зміст наукових праць доповнює основні положення дисертаційної роботи. Дисертація оформлена відповідно до вимог МОН України, що висуваються до подібного роду наукових робіт.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації. Позитивно оцінюючи отримані результати дослідження, їх наукову новизну та практичну значущість, звертаємо також увагу і на певні дискусійні положення та зауваги до змісту дисертації.

По-перше, автор, визначаючи поняття «технології міжнародних відносин України», яке є ключовим для дисертації, як «комплекс інструментів, які держава застосовує у різних аспектах взаємодії з іншими країнами та акторами міжнародних відносин» (с. 20 дисертації), перераховує номенклатуру таких технологій. До них О. Коптев включає різноманітні інструменти та стратегії, спрямовані на розвиток зовнішньополітичних, економічних та соціокультурних зв'язків. У третьому розділі детально описані технології публічної дипломатії, інформаційно-комунікативні технології, легітимаційні та іміджеві технології. Усі ці технології здебільшого відносяться до інструментів «м'якої сили», проте інструменти, які держава застосовує у різних аспектах взаємодії з іншими країнами та акторами міжнародних відносин аж ніяк не обмежуються вищеперерахованими технологіями. Тому доцільно було б хоча б в оглядовому режимі охарактеризувати комплекс

традиційних технологій міжнародних відносин (хоча деякі аспекти цих технологій згадуються у роботі).

По-друге, у роботі О. Коптев значну увагу приділяє іміджевим технологіям міжнародних відносин (підрозділ 3.3), зрозуміло це потребує визначення ключового концепту цих технологій, тобто іміджу. Уточнюючи зміст поняття «імідж держави» дисертант дає таке визначення: імідж держави – це «комплексне уявлення, враження та сприйняття, яке формується в міжнародній спільноті щодо певної країни» (с. 190 дисертації). Тобто практично для автора поняття «імідж держави» і «імідж країни» є тотожними, проте між ними все ж таки є різниця. Крім того доцільно було б провести демаркацію схожих за змістом понять «імідж» і «бренд».

По-третє, робота значно виграла, якби в ній дисертант запропонував конкретні рекомендації для розвитку технологій міжнародних відносин в Україні.

Разом з цим, слід акцентувати увагу на тому, що зазначені зауваження та дискусійні положення змісту дисертації не ставлять під сумнів теоретичну та практичну цінність дисертаційної роботи, тим більш, належну високу оцінку рівня її виконання.

Висновок. Вивчення дисертації та наукових праць О. Коптева засвідчило актуальність та новизну роботи. Поставлена у дослідженні мета досягнута, сформульовані завдання успішно виконані. Отримані результати є обґрунтованими та достовірними, мають теоретичне значення та практичну цінність і можуть бути використані в науковій та практичній діяльності. Дисертаційна робота Олександра Сергійовича Коптева «Технології міжнародних відносин України» є самостійним та завершеним науковим дослідженням, у якому отримані нові наукові результати, що у сукупності вирішують важливу проблему для науки міжнародних відносин.

Підсумовуючи, можна констатувати, що дисертаційна робота О.С.

Коптева відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 29 Міжнародні відносини за спеціальністю 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії.

Рецензент:

Доктор політичних наук, професор,
в.о.декана факультету суспільних наук і
міжнародних відносин Дніпровського
національного університету
імені Олеся Гончара

Віталій КРИВОШЕЇН

Учений секретар Дніпровського
національного університету
імені Олеся Гончара, кандидат
фізико-математичних наук, доцент

Тетяна ХОДАНЕН

